

HISTORY STUDIES

INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

ISSN: 1309 4173 (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume 9 Issue 4, p. 123-137, November 2017

DOI: 10.9737/hist.2017.553

Roma Döneminde Beyşehir Gölü (Karalis) Çevresinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı

The Social and Economic Structure of Beyşehir Lake (Karalis) in The Roman Period

Doç. Dr. Mehmet KURT

(ORCIDID:0000-0003-4440-9900)

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi - Karaman

Özet: Antik adı Karalis olan Beyşehir Gölü, Killanion Ovası ve Orondeis Ülkesi başta olmak üzere son derece verimli arazilerle çevrelenmiştir. Publius Servilius Vatia'nın Torosların iç kısımlarında haydutlara yönelik seferi sonucunda Beyşehir Gölü'nün doğu kesimindeki verimli araziler *ager publicus* yani kamu arazisi yapılmıştır. Cicero tarafından Servilius'un seferi sırasında kamu arazisine dönüştürülmüş *ager Agerensis* ve *ager Gedusanus* gibi topraklardan da söz edilmektedir. Bunların kesin lokalizeleri yapılamamış olmakla birlikte *ager publicus* yapılan arazilerle birlikte anıldıkları için Beyşehir Gölü'ne çok uzak olmamalıdır.

Gerek Antik edebi kaynaklardan ve gerekse epigrafik belgelerden bölgenin demografik ve buna bağlı olarak dini ve kültürel açıdan homojen bir yapı sergilemediği anlaşılmaktadır. Bölgedeki alt bölge isimleri aynı zamanda etnik açıdan farklı kökenden halklara işaret ettiği gibi, burada ele geçmiş yazıtlar Thrak ve Pers isimleri de içermektedirler. Söz konusu yazıtların bazılarında bölgede değişik tanrıların tapım gördüğü ve Pappa-Tiberiopolis'te bir imparatorluk kültürünün varlığı anlaşılmaktadır.

Beyşehir Gölü'nün kuzeyindeki Killanion Pedion (Cillanion Tractus) ile doğusundaki Tractus Orondicus su kaynakları açısından zengin ve tarımsal üretime son derece elverişli ovalardır. Augustus döneminden itibaren bu çevrede imparatorluk malikaneleri ve özel malikaneler oluşturulmuştur. Roma için siyasi olduğu kadar ekonomik açıdan da büyük önem taşıyan bu kırsal alanların güvenliğinin ise *stationariuslar*, *paraphylakslar*, *eirenarkhesler* ve *horophylakslar* tarafından sağlandığı epigrafik belgelerden bilinmektedir.

Anahtar Kelimeler: Roma dönemi, Beyşehir Gölü çevresi, Orondeis ülkesi, Killanion ovası, Sosyal ve ekonomik yapı.

Abstract: Beyşehir Lake that its ancient name is Karalis, is surrounded by highly productive land, especially Killanion Plain and Orondeis country. As a result of Publius Servilius Vatia's campaign against bandits in the inner parts of the Taurus The fertile land in the eastern part of Beyşehir Lake was made *ager publicus* as public land. During the campaign of Servilius by Cicero, it was mentioned that *ager Agerensis* and *ager Gedusanus* converted into public land. Their precise localities have not been made but they were called together with lands as *ager publicus*, can not be far away to Beyşehir Lake.

It is understood from both the ancient literary sources and the epigraphical documents that the region is not homogeneous in terms of demographic and religious and cultural aspects. As the names of the sub-regions in the region also point to the peoples of different ethnically different origins, the inscriptions found here also include the names of Thrak and Persian. It is understood that some of the inscriptions were worshiped by different gods in the region and the existence of an imperial cult in Pappa-Tiberiopolis.

The Killanion Pedion (Cillanion Tractus) in the north and the tractus Orondicus in the east of Lake Beyşehir are rich in water resources and extremely convenient plains for agricultural production. Since Augustus, empire manor and private manor were established in this environment. The safety of these rural areas, which are of great economic importance for Rome as well as politically, provided

Volume 9
Issue 4
November
2017

by stationarians, paraphylakes, eirenarkhes and horophylakes that known from epigraphic documents.

Keywords: Roman period, Beyşehir Lake surroundings, Orondeis Country, Killanion plain, Social and economic structure.

Giriş

Antik adı *Karalis* olan Beyşehir Gölü tarımsal faaliyetler için son derece elverişli arazilerle çevrilmiştir. Beyşehir Gölü çevresinin kırsal yaşam için sunduğu elverişli şartlara sahip bölgelerinden birisi *Killanion Tractus*'tur.¹ Zengin su kaynaklarına, bağ ve bahçeliklere sahip olup, sosyo-ekonomik açıdan büyük önem taşıyan bu bölge, muhtemelen Strabon'da (XIII 4, 13) sözü edilen *Killanion Pedion* olmalıdır. Beyşehir Gölü ve Sultan Dağları ile Dedegöl Dağları arasında kalan, Pisidia Antiokheia'sı ve *Orondeis* arazisi ile komşu olan bu sahalar, bugünkü Şarkikaraağaç Ovası'na lokalize edilmektedir.² Roma İmparatorluk Dönemi'nde *Killanion Ovası* Şarkikaraağaç'ın 15 km kuzeyinde yer alan Çarıksaray'dan ele geçmiş bir Grekçe yazıtta³ geçmektedir. Çalışmanın ileriki bölümlerinde daha geniş yer verilecek olan yazıtta *Killanion Ovası*'nın bir *epitropos/procuratoru* belgelenmektedir. Şarkikaraağaç Ovası'ndan ele geçmiş, İmparator Maximinus Thrax'ın (MS 235-238) oğlu Maximus'a adanmış heykel kaidesi üzerinde yer alan ve MS 236 yılına tarihlendirilen Latince bir yazıt⁴ genel manada kırsal alan özelliği sergileyen ovada bir *tetrapolis*in (Dört kent birliği) varlığını da ortaya koymuştur. Söz konusu yazıt *tetrapolis*in varlığını göstermesi yanında *Killanion Ovası*'nın Şarkikaraağaç Ovası ile lokalizasyonunu kesin olarak kanıtlamaktadır.

Beyşehir (*Karalis*) Gölü'nün doğusunda Manastır Dağı ve Sultan Dağları arasında uzanan, Lykaonia sınırına kadar olan saha antik edebi kaynaklarda⁵ ve epigrafik belgelerde⁶ Orondeis olarak geçmektedir. Bu verimli ova Plinius⁷ tarafından *Tractus Orondicus* olarak adlandırılmış arazi ile aynı yer kabul edilmektedir.⁸

¹ Plin. *Nat. Hist.* V 147. *Killanion Tractus* hakkında bir çalışma için bkz. M. A. Kaya, "Cillanicus Tractus: A Re-Interpretation of its Location", *Arkeoloji ve Sanat* 124, 2007, s. 45-50.

² W. M. Calder, "Inscriptions of Southern Galatia", *American Journal of Archaeology* 36, 1932, s. 452; W. M. Ramsay, "Sketches in the Religious Antiquities of Asia Minor", *Annual of the British School at Athens* 18, 1911-1912, s. 78-79; L. Robert, *Villes d'Asie Mineure, études de géographie ancienne*, Paris 1962, s. 234-236; L. Robert, *Hellenica Recueil D'Épigraphie De Numismatique et D'Antiquités Grecques*, Paris 1965, s. 88-94; MAMA VII, XIII-XIV; MAMA VIII, s. 65 no. 364; R. Syme, *Anatolica Studies in Strabo*, (ed.) A. Birley, Oxford 1995, s. 180.

³ J. R. S. Sterrett, *An Epigraphical Journey in Asia Minor*, Papers of the American School of Classical Studies at Athens II, Boston 1888, s. 177 no. 176; MAMA VIII, s. 65 no. 364; I. Sultan Dağı, s. 104 no. 554. Çalışmada yararlanılan yazıtların okunmasındaki yardımları için Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet Alkan'a teşekkür ederim.

⁴ Calder, *agm*, s. 453 no. 3; MAMA VIII, s. 62 no. 348; I. Sultan Dağı, s. 98 no. 503.

⁵ Ptolem. V 4.9; Plin. *Nat. Hist.* V 147.

⁶ MAMA I, s. 8 no. 11; MAMA VIII, s. 60 no. 333. Orondeis ülkesi ve yazıtları için ayrıca bkz. W. M. Ramsay, "Pisidia and the Lycaonian Frontier", *Annual of the British School at Athens* 9, 1902-1903, s. 254; W. M. Ramsay, "Res Anatolicae: Oroanda: Ager Oroandicus: Tractus Oroandicus A. - C.", *Klio* 22, 1929, s. 375-383; W. Ruge, "Oroandis", *RE* XVIII/1, 1939, s. 1130-1131; D. Magie, *Roman Rule In Asia Minor To The End Of The Third Century After Christ, I-II*, New Jersey 1950, s. 1173-1174; MAMA VIII, s. 60-61 no. 330-342; L. Robert, *Villes D'Asie Mineure*, s. 339; L. Robert, *Hellenica* XIII, s. 81-87; A. S. Hall, "Notes and Inscriptions from Eastern Pisidia", *Anatolian Studies* 18, 1968, s. 68; A. H. M. Jones, *The Cities of The Eastern Roman Provinces*, At The Clarendon Press, Oxford 1971, s. 414; Syme, *age*, s. 180-181; H. Bru, *La Phrygie Parorée et la Pisidie septentrionale aux époques hellénistique et romaine: Géographie historique et sociologie culturelle*, Brill 2017, s. 171-182.

⁷ Plin. *Nat. Hist.* V 147.

⁸ AE 1927, s. 31 no. 104; W. M. Ramsay, "Res Anatolicae: Oroanda", s. 375-383; S. Mitchell, *Anatolia, Land, Men, And Gods In Asia Minor, Volume I: The Celts And The Impact Of Roman Rule*, Oxford 1993, s. 90.

Orondeislilerin yaşamış olduğu sahalar, Hellenistik Dönem'den itibaren sadece tarımsal faaliyetler açısından değil, aynı zamanda stratejik açıdan ve ulaşım yönüyle de önem taşımış olmalıdır. Magnesia Savaşı (MÖ 190) sonrası Galatlar üzerine bir sefer düzenleyen Manlius Vulso'nun *Orondeis Ülkesi*'nden gelen elçileri kabul ettiği ve elçilerin kendilerine dokunulmaması karşılığında 200 *talenton* fidye ödemeye hazır olduklarını bildirdikleri bilinmektedir.⁹

Publius Servilius Vatia'nın kıyıdaki korsanlar yanında Torosların iç bölgelerindeki haydutları da hedef alan ikinci seferi, Beyşehir Gölü çevresinin siyasal olduğu kadar, sosyal ve ekonomik tarihi açısından da bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Toros dağlık bölgesinde yer alan *Orondeis*, *Homonadeis* ve Isaurialıları hedef alan Servilius Vatia, Attalia'dan (Antalya) hareket edip, en az direnişle karşılaşabileceği bir rotayı izleyerek, *Karalis Gölü*'nün doğu kıyılarından itibaren kuzeye doğru saldırmıştır. Atenia (Kireli ?), Pappa-Tiberiopolis (Yunuslar)¹⁰ ve Misthia-Claudiocaesarea (Fasıllar)¹¹ ile *Trogitis Gölü*'nün doğusundaki Lykaonia, *Homonadeis* ve *Sedesa* bölgelerini fethetmiştir.¹² Cicero'nun (*Leg. Agr. II* 50) Servilius Vatia tarafından *Orondeis* ile birlikte kamu arazisi (*ager publicus*) yapmış olduğu yerleri anlatan pasajında söz konusu yerler arasında *ager Agerensis* ve *ager Gedusanus* da geçmektedir. Bu arazilerin yerleri kesin olarak tespit edilememekle birlikte Beyşehir Gölü'nün yakın çevresinde Pisidia-Isauria sınır bölgesinde olması gerektiği düşünülmektedir.¹³

Demografik ve Dini Yapı

Strabon, (XIII 4.13) Kaistros (Küçük Menderes) Nehri üzerindeki ovalardan söz ettikten sonra Phrygia topraklarına geçer ve burada *Peltinon*, *Killania* ve *Tabene* ovalarını sayar. Bu ovalardaki halkın Phrygialılarla kaynaşmış olduğunu, bununla birlikte Pisidia özellikleri de gösterdiklerini ve bu yüzden bu şekilde adlandırıldıklarını belirtmektedir. Strabon'un anlatımlarından anlaşıldığı üzere Beyşehir Gölü çevresi demografik açıdan homojen bir yapıya sahip değildir. Bununla birlikte bu bölgenin kentleri ve yerleşimleri kendi içlerinde birlikler kurmuşlardır. Bunlardan birisi dört kentin bir araya gelerek oluşturdukları *tetrapolistir*. *Tetrapolis* kentlerinin ortak bir karar meclisi (*boule*) bulunduğu epigrafik olarak belgelenir.¹⁴ *Killanion Ovası*'nda yer alan Karaağaç'ta bulunan bir yazıt¹⁵ bu *tetrapolisin* karar meclisi üyesi (*bouleutes*) Altada'lı Aurelius Menestheus isimli bir vatandaşın Pamphylia'nın Anaboura yerleşiminden olan karısı Aurelia Babis ile birlikte yaptırdığı *heroona* aittir. Bu birliğin hangi kentlerden meydana geldiği bilinmemekle birlikte bunlardan birisi yukarıdaki yazıtta geçen *bouleutesin* geldiği kent olan Altada olabilir. Karaağaç'ta bulunan Latince bir yazıtta¹⁶ geçen *civ(i)tas Cillanensium* (Killanion vatandaşı) ifadesinden hareketle bu ova ile aynı adı taşıyan bir kentin var olduğu ve bunun da *tetrapolis* kentlerinden bir diğeri olabileceği de

⁹ Liv. XXXVIII 18.2; Polyb. XXI 41.7 ve 43.1.

¹⁰ Kentin bulunduğu sahanın topografyası ve yazıtları için bkz. L. Robert, *Hellenica XIII*, s. 73-87.

¹¹ Ptolem. V 4.9; A. S. Hall, "The Site of Misthia", *Anatolian Studies* 9, 1959, s. 119-124; K. Belke – M. Restle, *Galatien und Lykaonien, Tabula Imperii Byzantini* 4, Wien 1984, s. 164. Beyşehir çevresinde yapılmış araştırma ve yazıtlar için ayrıca bkz. J. R. S. Sterrett, *The Wolfe Expedition to Asia Minor, Papers of the American School of Classical Studies at Athens, Volume III, 1884-1885, Boston 1888*, s. 163-170 no. 274-278; H. S. Cronin, "First Report of Journey in Pisidia, Lykaonia, and Pamphylia", *Journal of Hellenistic Studies* 22, 1902, s. 95-100.

¹² K. Feld, *Barbarische Bürger: Die Isaurier und das Römische Reich*. Berlin – New York 2005, s. 68-69. Servilius Vatia'nın bölgeye yapmış olduğu sefer ve izlemiş olduğu güzergah konusunda ayrıca bkz. H. A. Ormerod, "The campaigns of Servilius Vatia Isauricus against the Pirates", *Journal of Roman Studies* 12, 1922, s. 40-46; Syme, *age*, s. 211-212.

¹³ Bu konudaki tartışma ve öneriler hakkında detaylı bilgi için bkz. Ormerod, *age*, s. 47-48; Jones, *age*, s. 131; Mitchell, *age*, s. 90.

¹⁴ MAMA VIII, S. 62 no. 349.

¹⁵ Calder, *agm*, s. 453 no. 3 (= MAMA VIII, s. 62 no. 349).

¹⁶ Calder, *agm*, s. 453 no. 4 (= MAMA VIII, s. 62 no. 348; I. Sultan Dağı, s. 98 no. 503).

düşünülmektedir.¹⁷ Birliğin diğer iki kentinin ise Anaboura (Enevre)¹⁸ ve Neapolis (Karaağaç)¹⁹ olabileceği önerilmektedir. Beyşehir Gölü'nün doğusundaki *Orondeis* olarak adlandırılan bölgede yer alan Pappa-Tiberiopolis (Yunuslar) ve Mistea-Claudiocaesarea kentleri *Orondeis Ülkesi*'nin iki önemli merkezi olup bir birlik (*koinon Orondeon* [Orondesliler birliği]) kurdukları epigrafik belgelerden anlaşılmaktadır.²⁰ Yunuslar'dan ele geçmiş kırık bir yazıt²¹, Pappa'nın *Orondeis Birliği*'nin metropolisi olarak İmparator Severus Alexandros'a (MS 222-235) bir ithafta bulunduğunu göstermektedir.

Orondeis halkı aşağıda ayrıntılı bir şekilde değinileceği üzere buradaki imparatorluk malikanelerinin kiracıları ve özel malikanelerde çalışan insanlar olmalıdır. Servilius Vatia'nın savaşçı *Homonad* kavmini ortadan kaldırmasından sonra onların hakimiyet sahasında ortaya çıkan *Sedaseis*, *Pedaseis*, *Psekaleis* kavimleri de büyük olasılıkla bu çevrede yer almaktaydılar²². Aynı şekilde Vasada (Bostandere) ve Amblada (Hisartepe) çevresinde yaşamakta olan *Gorgoromeis*²³ halkının da *Orondeislilerle* ilişkili olmaları gerekmektedir. Selçuklular ve Osmanlılar döneminde Beyşehir Gölü'nün güney ve güneydoğusunda *Gorgorum* veya *Gurgurum* isimli bir idari bölgenin varlığı bilinmekte ve bu isim antik dönem *Gorgoromeis* halkı ile ilişkilendirilmektedir.²⁴

Bölgenin stratejik açıdan önemi henüz MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısında Attaloslar ve Galatlar arasındaki ilişkilerde oynadığı rollerden anlaşılmaktadır.²⁵ Öyle ki MÖ 160 yılı başlarında Attaloslar Krallığı'na yollanmış bir mektupta komşu kentler olan Vasada ve Misteia'nın elçilerinden söz edilmektedir.²⁶ Attaloslar Krallığı muhtemelen Galatlardan gelebilecek tehditlere karşı *Tractus Orondicus*'un kuzeyinde Thrak kolonilerini yerleştirmişlerdir ki Neapolis kenti de onlar tarafından kurulmuştur²⁷. Pisidia-Phrygia bölgesinde Thrakların en yoğun olarak yerleştirilmiş olduğu Pisidia Apollonia'sı, Pisidia

¹⁷ Calder, *agm*, s. 353-354; MAMA VII: XII. A. H. M. Jones, *civitas Cillanensiumun* Neapolis, Altada ve Anaboura'dn sonra *tetrapolisin* dördüncü üyesi olabileceği gibi, *civitas Cillanensium tetrapolis* ile aynı olabileceği görüşünü ileri sürmüştür, bkz. Jones, *age*, s. 140. Ancak buradaki *civitas* çok büyük olasılıkla kentler birliğini değil de bir kenti göstermelidir. *Tetrapolis* kentleri ve yazıtları için ayrıca bkz. G. Labarre – M. Özsait – N. Özsait, "Sites et inscriptions de la plaine cillanienne", *Anatolia Antiqua* 15, 2007, s. 113-146.

¹⁸ Strabon XII 7.2; Sterrett, *WE*, s. 203.

¹⁹ Plin. *Nat. Hist.* V 147. Killanion/Şarkikaraağaç ovasında ele geçen kırık bir yazıt Neapolis'in bu ovada bir yere lokalize edilebileceğini göstermektedir. Büyük olasılıkla Neapolis halk meclisinin Telemakhos isimli bir hayirseverini onurlandırmak için yazılmış yazıt için bkz. Cronin, *agm*, s. 108 no. 20. Neapolis'in Beyşehir Gölü'nün kuzeybatısında yer alan İznebolu'ya yerleştirilmesi ve literatür için bkz. MAMA VIII: xv; G. M. Cohen, *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and Asia Minor*, University of California Press, Oxford 1995, s. 348-349. Neapolis için önerilen bir diğer yerleşim ise yine Killanion Ovası'nda yer alan Karaağaç'tır, bkz. W. M. Ramsay, *The Historical Geography of Asia Minor* (Royal Geographical Society, Supplementary Papers IV), London 1890, s. 396; Labarre – Özsait – Özsait, *agm*, s. 114.

²⁰ Cronin, *agm*, s. 100-102 no. 5, 6 (= Sterrett, *EJ*, s. 121 no. 97; IGR III s. 136 no. 309, s. 508 no. 1468-1469.

²¹ Hall, "Notes and Inscriptions from Eastern Pisidia", s. 62-63 no. 1.

²² M. A. Kaya, "Roma İmparatorluk Döneminde Beyşehir Gölü Çevresi", *I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu*, Beyşehir 2006, s. 366.

²³ A. S. Hall, "The Gorgoromeis", *Anatolian Studies* 21, 1971, s. 125-166.

²⁴ Kaya, "Roma İmparatorluk Döneminde Beyşehir Gölü Çevresi", s. 367.

²⁵ Polyb. XXXI 1, 1-2; XXX 3, 2.

²⁶ H. Swoboda – J. Keil – F. Knoll, *Denkmäler aus Lykaoniaen, Pamphylien, und Isaurien*. Deutsche Gesellschaft der Wissenschaften und Künste für die Tschechoslowakische Republik in Prag, Brünn-Prag-Leipzig-Wien 1935, s. 33 no. 74; BE 1936, s. 386.

²⁷ Calder, "Inscriptions of Southern Galatia", s. 454 no. 5 (= MAMA VIII, s. 62 no. 350; I. Sultan Dağı, s. 99 no. 505). Bu konuda ayrıca bkz. L. Robert, *Hellenica* XIII, s. 93; S. Mitchell, "Population and the Land in Roman Galatia", *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II. 7.2, 1980, s. 1066 dn. 87; Jones, *age*, s. 139; Bru, *age*, s. 174.

Antiokeia'sı ve Phrygia Neopolisi'nin en belirgin ortak noktaları bölge yol ağları ve geçitlerini kontrol eden stratejik noktalarda kurulmuş olmalarıdır.²⁸

Killanion Ovası'nda Kıyakede yerleşiminde bulunmuş olan bir mezar steline ait yazıttan²⁹ Gaius Latin ismini taşıyan bir babanın Thrak isimli oğlu Mokaporis belgelenmektedir. Neapolis yakınlarındaki Çarıksaray'da bulunmuş bir yazıt³⁰ Latin, Thrak ve Yunan isimleri taşıyan bir aileyi yansıtmaktadır. Yazıtta Thrak kökenli Seuthes'in Latin isimli oğlu Publius'un Yunan isimli kardeşi Kretaros'a anısı için bir sunak inşa ettirdiği kaydedilmektedir. Bu yazıtta geçen Yunan, Latin ve Thrak isimleri kültürel açıdan karma bir aileye işaret etmektedir.³¹ *Killanion Ovası*'nda Çarıksaray'dan bir başka yazıt³² aynı şekilde üç ayrı etnik yapıdan isimler taşıyan bir ailenin varlığını göstermektedir. Söz konusu yazıt, Thrak isimli Aulukenthos oğlu Aulosios kardeşleri Yunan isimli Diogenes ve Thrak isimli Seuthes ile beraber kendi karısı Latin isimli Gaius kızı Coccia Lucia için yaptırılan mezara aittir. Aynı ovada Karaağaç'tan bir yazıt³³ da Dorzinthos ve Scaris Thrak isimlerini vermektedir.

Öte yandan yine bölgede yapılan epigrafi araştırmalarında Beyşehir Gölü çevresinde Neapolis ve yakınlarında Persli ailelerin yaşamış olduğuna işaret eden yazıtlara rastlanılmıştır. Bu bağlamda Karaağaç'ta ele geçen bir mezar stelinin yazıtında Pers isimleri geçmektedir.³⁴ Bölgenin yakın çevresinde yer alan Tyrianion'da (Ilgın) Mithres isimli bir şahıs ve kız kardeşi Anastasia zikredilmektedir. Buradaki Mithres Pers isminden yola çıkılarak *Killanion Ovası*'nda İranlı ailelerin çekirdeğinin varlığı sonucuna ulaşılmaktadır.³⁵

Öyle anlaşılıyor ki *Killanion Ovası* ve *Orondeis* toprakları bir yandan Phrygia Paroreia'ya geçiş noktası oluşturması, diğer taraftan sosyo-ekonomik ve coğrafi açıdan sahip olduğu elverişli şartlar sebebiyle birbirleriyle kaynaşmış farklı kültürlerden halkların yaşadığı bir saha olmuştur. Farklı etnik kökenden halkların bir arada yaşaması farklı dini uygulamaları ve tapımları da beraberinde getirmiş olmalıdır.

MÖ 209 yılına tarihlenen ve III. Antiokhos'un Zeuxis ile yazışmalarını gösteren, Akşehir'de bulunmuş epigrafik belge³⁶, Hellenistik Dönem'de bu bölgede tapım gören bazı kültürleri ortaya koymaktadır. Söz konusu belge Zeus rahibi olduğu düşünülen³⁷ Nikanor isimli bir başrahibin atanması ile ilgili olup, kralın bu atamaya ilişkin mektubunun taş stellere yazılıp Aphrodite, Zeus, Men Askanios ve Tanrıların Anası Meter tapınaklarının her birine dikileceği belirtilmektedir. Zeus'un tapınağı kesin olarak lokalize edilememekle birlikte *Killanion Ovası*'nda veya Pisidia Antiokheiası'nın *territoriumunda* bulunmalıdır. İkincisi olan Men Askanios'un tapınağının ise Karakuyu'da olduğu iyi bilinmektedir. Üçüncüsü olan Meter tapınağı ise muhtemelen Tymbriada/Tymbrias'ta idi.³⁸ Her ne kadar tapınakların kesin yerleri

²⁸ Bölgenin yol ağı ve güvenliği için bkz. Bru, *age*, s. 49 dn. 39 ve harita 3.

²⁹ MAMA VIII, s. 61 no. 344; Bru, *age*, s. 41. Yazıtlarda geçen isimlerin analizlerinden hareketle bölgedeki Thrak varlığı konusunda bkz. BE 1958, s. 467; L. Robert, Noms Indigènes dans L'Asie-Mineure Gréco-Romaine, (Bibliothèque archéologique et historique de l'Institut français d'archéologie d'Istanbul XIII), Paris 1964, s. 111-114, 356-360.

³⁰ SEG 14, no. 798.

³¹ Bru, *age*, s. 41.

³² MAMA VIII, s. 65 no. 367 (= I. Sultan Dağı, s. 103 no. 551).

³³ Calder, *agm*, s. 453 no. 2 (= MAMA VIII, s. 63 no. 355). Bu konuda ayrıca bkz. Robert, *Villes d'Asie Mineure*, s. 235; L. Robert, *Hellenica XIII*, s. 92.

³⁴ MAMA VIII, s. 64 no. 360; Robert, *Hellenica XIII*, s. 94; Mitchell, *agm*, s. 1062 dn. 82.

³⁵ Robert, *Hellenica XIII*, s. 94.

³⁶ H. Malay, "A Copy of the Letter of Antiochos III to Zeuxis (M.Ö. 209 B. C.)", *Ad fontes! Festschrift für Gerhard Dobesh, H. Hefner and K. Tomaschitz (eds.)*, Vienna 2004, s. 407-413 (= SEG 54, 1353).

³⁷ Bru, *age*, s. 165.

³⁸ Bru, *age*, s. 166.

henüz tespit edilememiş olsa da III. Antiokhos'un MÖ 209 yılına ait mektubu bu çevrede zengin ve nüfuzlu bölgesel tapınakların varlığına şüphe bırakmamaktadır.

Burdur Gölü'nün antik ismi olan *Askania*'dan dolayı Men Askanios olarak adlandırılan tanrıya ilişkin iki epigrafik belge, bu kültün Killanion Ovası'nda diğerlerine oranla daha fazla tapım gördüğünü açıkça belgelemektedir. Roma imparatorluk dönemine tarihlenen, Şarkikaraağaç'ta bir *exedranın* sütun altlığına yazılmış yazıt³⁹ ile Men Askanios'un bir rahibinin onurlandırıldığı belgelenmektedir. Yazıt kırık olduğundan rahibin ismi ve kim tarafından onurlandırıldığı bilgileri kayıptır. Büyük olasılıkla Anaboura halk meclisinin⁴⁰ vatansever ve hayırsever olarak nitelediği Men Askanios'un bir rahibinin onurlandırıldığını belgelemektedir. *Killanion Ovası*'nda Şarkikaraağaç yakınında Ördekçi'de ele geçmiş bir sınırlı yazıt⁴¹ *Askanios* epiteti ile tanrı Men'in kutsal sınırı ve dokunulmazlık alanını göstermektedir. Yalvaç'ta bulunan bir adak yazıtı⁴² Killanion vatandaşı Gaius Anthestios'un Men Askanios'a adakta bulunduğunu göstermektedir. Fasıllar'dan bir mezar yazıtı⁴³ ise Men'in yer altı tanrısı ve mezar koruyucu güç olarak tapım gördüğünü belgelemektedir.

Diğer taraftan Pappa-Tiberiopolis'ten (Yunuslar) üç Grekçe yazıt kentin siyasal ve idari tarihi yanında bölgenin dini yapısı konusunda da fikir vermektedir. Roma imparatorluk dönemine ait olan bu yazıtlardan birisi⁴⁴ kentin *boule* ve *demosunun* Orostes adındaki başrahibi onurlandırıldığını göstermektedir. Buradaki başrahibin hangi tanrının başrahibi olduğu belirtilmemektedir. Bunun sebebi ise çok büyük olasılıkla söz konusu tanrının bölgede herkesçe bilinen çok tanınmış bir tanrı olmasıdır ki bu tanrı da Men olmalıdır.⁴⁵ Diğer yazıtta⁴⁶ da *Orondeisliler Birliği*'nin *boule* ve *demosu* hayırsever bir yurttaş olarak gördüğü, saymanlık başta olmak üzere başka bazı kent görevlerinde başarıyla hizmet etmiş, başrahiplik ve Dionysos'un rahipliğini yapmış olan T. Iulius Quadratus Leonias'ı onurlandırmaktadır. Yazıtta T. Iulius Quadratus Leonias'ın başrahiplik görevi de yaptığı kaydedilmektedir. Burada hangi kültün başrahibi olduğu verilmemekle birlikte çok büyük olasılıkla bu imparatorluk kültü olmalıdır. Bu durumda *Orondeis Birliği*'nin en önemli kentlerinden Pappa-Tiberiopolis'te bir imparator kültürünün varlığından söz edilebilir.⁴⁷ Antiokheia yakınlarında Hisar'da bulunan bir yazıt⁴⁸ Pappa-Tiberiopolis'in *boule* ve *demosunun* koloni için tanrıça Tykhe'ye adakta bulunduğu görülmektedir. İsmi verilmeyen koloni şüphesiz aynı zamanda yazıtın bulunduğu yer olan Antiokheia kolonisidir. Büyük olasılıkla Pappa-Tiberiopolis kenti Antiokheia kolonisi ile komşuluk ilişkilerini iyi bir şekilde devam ettirebilmek için böyle bir adakta bulunmuştur.⁴⁹ Karaağaç'ta bulunan kırık bir arşitravin üzerindeki yazıt⁵⁰, Telemakhos isimli bir yurttaşın

³⁹ Calder, *age*, s. 454 no. 7 (= MAMA VIII, s. 62-63 no. 351; I. Sultan Dağı, s. 99 no. 506; CMRDM I, s. 84-85 no. 131).

⁴⁰ MAMA VIII, s. 62-63 no. 351'deki edisyonda onurlandırmayı yapan "Anaboura *demosu*" olarak tamamlanmaktadır.

⁴¹ W. M. Ramsay, "The Cities and Bishoprics of Phrygia", *The Journal of Hellenic Studies* 4, 1883, s. 417 no. 32.

⁴² SEG 31, 1187.

⁴³ Sterrett, *WE*, s. 174 no. 284 (= CMRDM I, s. 91 no. 143).

⁴⁴ MAMA VIII, s. 60 no. 332.

⁴⁵ Bru, *age*, s. 177.

⁴⁶ MAMA VIII, s. 60 no. 333.

⁴⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. H. Bru, "Le culte impérial dans l'Orient romain: mythes, rites et structures", *Kaiserkult in den Provinzen des Römischen Reiches: Organisation, Kommunikation und Repräsentation*, A. Kolb, M. Vitale (eds.), Walter de Gruyter GmbH, Berlin/Boston 2016, s. 74; Bru, *age*, s. 176-179.

⁴⁸ Sterrett, *EJ*, s. 124 no. 97 (= IGR III, s. 136 no. 309). Sultan Dağı'nın doğusunda yer alan Pissia'da (Bisse) Septimius Severus'a adanmış bir heykel kasesi üzerinde aynı epitetin bir kullanımı için bkz. J. G. C. Anderson, "A Summer in Phrygia. II", *The Journal of Hellenistic Studies* 18, 1898, s. 115 no. 56.

⁴⁹ Bru, *age*, s. 180.

⁵⁰ Sterrett, *EJ*, s. 181 no. 183 (= MAMA VIII, s. 62 no. 346).

kendi parası ile yaptırmış olduğu bir binanın girişi ile ilgili mimari parça ve kaideleri ile birlikte sütunları yaptırıp işiten Dioskurlara adadığını göstermektedir.

Roma Malikaneleri ve Kırsal Alan Güvenliği

Beyşehir Gölü'nün doğu ve kuzeydoğusunda yer alan *Orondeis Ülkesi* zengin su kaynaklarına sahip olup, hem tahıl üretimi ve hem de bağ ve bahçecilik için son derece elverişli şartlara sahiptir.⁵¹ Bölgenin tanımlanan bu özelliğini en iyi şekilde yansıtan yer ise Beyşehir'in 15 km kuzeyinde Hitit anıtı ile ünlü olan Eflatunpınar'dır. Daha önce de söz edildiği üzere bu araziler P. Servilius Vatia tarafından fethedilmiş ve *ager publicus* yapılmıştır. Roma imparatorluk döneminde ise Beyşehir Gölü'nün kuzeyinde Kireli'nde, güneyinde Bademli'de ve batısında *Killanion Ovası*'nda Çarıkсарay'da olmak üzere imparatorluk malikaneleri kurulmuştur.⁵² Ayrıca özellikle *Killanion Ovası*'nda çok sayıda özel malikanenin varlığı da ortaya konulmuştur.

İmparatorluk malikanelerinin birisinin bulunduğu ancak antik adı tespit edilememiş olan Kireli, verimli topraklara sahip olması, sularının bolluğu, meyve bahçelikleri ile ekonomik, önemli yol güzergahı üzerinde olması nedeniyle stratejik açıdan *Orondeis Ülkesi*'nin en önemli merkezlerinden birisidir.⁵³ Buradan ele geçmiş bir Roma yazıtı⁵⁴ önceden *vestitor*⁵⁵ görevi yapmış imparatorluk azatlısı olan bir *pro(curator) Orondici*'yi belgelemektedir. Yine Kireli'nden bir Grekçe mezar yazıtı⁵⁶ Theophilos adında imparator azatlısı (*libertus Augusti*) bir *epitroposun* çok büyük olasılıkla mesai arkadaşı Kalligenes için yaptırdığı bir mezarın varlığını belgelemektedir. Theophilos buradaki imparatorluk malikanesinde kahya olarak hizmet veriyordu. Bütün bunlar *tractus Orondicus*'un civarında imparatorluk malikanelerinin varlığını göstermektedir.⁵⁷ Anlaşıldığı kadarıyla Beyşehir çevresi tarımsal üretim için uygun bir saha olup yakın çevrede bulunan Sarayönü ve Laodikeia'da olduğu gibi⁵⁸ burada da imparatorluğa veya özel şahıslara ait çok sayıda malikane bulunuyor olmalıydı.

Eflatunpınar ve Sevindik arasında keşfedilmiş sınır taşlarının *Orondeis Ülkesi* kentlerinden Mistea'nın kuzeybatı sınırını gösterdiği anlaşılmıştır.⁵⁹ Buradan Kireli'ndeki malikanenin bir koloni olarak kurulmuş olan Neapolis arazisine sınır olduğu anlaşılmaktadır. Muhtemelen söz konusu malikanenin güvenliği de birinci derecede bu koloniye emanet

⁵¹ Sterrett, *WE*, s. 192; Robert, *Hellenica XIII*, s. 81-86; Bru, *age*, s. 172-173.

⁵² Beyşehir Gölü ve çevresindeki imparatorluk malikaneleri ve yönetimi için bkz. T. R. S. Broughton, "Roman Landholding in Asia Minor", *Transactions and Proceedings of the American Philological Association* 65, 1934, s. 233-234.

⁵³ Kireli'nin tanımlanan bu özellikleri ve yerleşim hakkında literatür için bkz. J. Greenhalgh, *Roman Pisidia – a study of development and change*, a thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy. Department of Archaeology University of Newcastle upon Tyne, October 1987, s. 504-505; C. Bréaz, *La sécurité publique en Asie Mineure sous le Principat (Ier-IIIème s. ap. J. – C.) Institutions municipales et institutions impériales dans l'Orient romain*, Schwabe Verlag Basel 2005, s. 421.

⁵⁴ AE 1927, s. 31 no. 104.

⁵⁵ Muhtemelen birini giydiren veya terzi anlamında olan *vestitor* için bkz. G. Boulvert, *Domestique et Fonctionnaire Sous Le Haut-Empire Roman, La Condition De L'Affranchi et De L'esclave Du Prince*, Centre De Recherches D'Histoire Ancienne Volume 9, Paris 1974, s. 124 ve 148; Bru, *age*, s. 175.

⁵⁶ P. Paris – G. A. Radet, "Inscriptions de Pisidie, de Lycaonie et d'Isaurie", *Bulletin de correspondance hellénique* 10, 1886, s. 502-503 no. 4 (= Sterret, *EJ*, s. 185 no. 189; H. S. Cronin, "First Report of Journey in Pisidia, Lycaonia and Pamphylia", *The Journal of Hellenic Studies* 22, 1902, s. 107 no. 18; W. M. Ramsay, "Res Anatolicae: Ecce iterum Pisidia", *Klio* 23, 1930, s. 253; MAMA VIII, s. 61 no. 341; IGR III, s. 121 no. 243; SEG 6, 451).

⁵⁷ L. Robert, *Hellenica XIII*, s. 81.

⁵⁸ M. Kurt, "Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Sarayönü ve Çevresi", *Tarih, Kültür, Sanat, Turizm ve Tarım Açısından Uluslar arası Sarayönü Sempozyumu (24-26 Ekim 2014) Bildiri Kitabı*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Konya 2014, s. 35-41.

⁵⁹ Cronin, *agm*, s. 104-105; Robert, *Hellenica XIII*, s. 87.

edilmiş olmalı idi.⁶⁰ Ayrıca Kireli’nde bir imparatorluk malikanesinin oluşumunda verimli bir araziye sahip olması yanında, bölgeyi *Killanion Ovası* yoluyla en önemli koloni kenti Antiokheia’ya, Lykaonia’ya ve Galatia’ya bağlayan stratejik konumunun da etkisi olmuş olmalıdır.⁶¹ İmparatorluk malikanesi haline dönüştürülen bu toprakların işlenmesinde birinci derecede bölge halkından yararlanılmakla birlikte, bölgenin çevresindeki Toroslara komşu ve tarımsal potansiyeli zayıf sahalardan halklarından da yararlanılmış olmalıdır.

Beyşehir Gölü çevresindeki bir diğer imparatorluk malikanesi de Bademli’de yer almaktadır. Burada ele geçen Latince bir mezar yazıtı⁶² T. Flavius Diomedianus Diomedes adında imparator azatlısı bir *dis[pensator]u* (hazinedar) belgelemektedir. Adından da anlaşılacağı üzere bu şahıs Flaviuslar zamanında azat edilmiş olmalıdır. Bu da bu civarda MS 1. yüzyılda Roma malikanelerinin varlığına delil teşkil etmektedir.⁶³

Killanion Ovası’nda Karaağaç’ın doğusunda yer alan Çarıksaray’da bulunan kırık bir mezar yazıtından⁶⁴ adı kayıp olan mezar sahibinin *Killanion Ovası*’nın *epitroposu* (kahya) ve aynı zamanda muhtemelen bir *demosun* sekreteri olduğu görülmektedir. Buradan *Killanion Ovası* arazilerinin bir bölümünün imparatorluk malikanesine ait olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca söz konusu ovada Sultan Dağı eteğinde Sağır’da ele geçen bir yazıtta *brabetaının* geçmesi burada da bir imparatorluk malikanesinin var olabileceği şeklinde yorumlanmıştır.⁶⁵

Beyşehir Gölü çevresindeki malikaneler sadece imparatorluk malikanelerinden ibaret olmayıp zengin ailelerin kendilerine ait malikaneleri de vardı. Nitekim Beyşehir Gölü’nün kuzeyinde *Killanion Ovası*’nda Armutlu’da *pragmateutes*⁶⁶ ve *oikonomos*⁶⁷ tarafından idare edilen malikanelerin varlığı bilinmektedir. Armutlu’dan 10 km daha kuzeyde bulunan Çavundur’dan bir mezar yazıtında⁶⁸ kocası için mezarı yaptıran Eirene isimli kadın Severus ve Longillianus’un hizmetinde bir *oikonomissa* olarak kaydedilmektedir. Bu bilgilerden burada özel şahıslara ait bir malikanenin bulunduğunu ve malikanenin işlerinden bir kadının sorumlu olduğu anlaşılmaktadır.⁶⁹

Roma için stratejik ve tarımsal açıdan büyük öneme sahip olan bölgenin güvenliğinin sağlanması da aynı derecede önem taşımakta idi. Bu kırsal alanların yolların ve malikanelerin güvenliği ise bir yandan bölgeye yerleştirilmiş koloniler ve *stationarii* adı verilen atlı birlikler

⁶⁰ Kaya, “Roma İmparatorluk Döneminde Beyşehir Gölü Çevresi”, s. 368.

⁶¹ Bru, *age*, s. 28.

⁶² CIL III 12143.

⁶³ Mitchell, *agm*, s. 1080.

⁶⁴ Sterrett, *EJ*, s. 177 no. 176 (= Cronin, *agm*, s. 107, no. 18; Ramsay, “Res Anatolicae: Ecce iterum Pisidia”, s. 253; MAMA VIII, s. 65 no. 364). Bu konuda ayrıca bkz. B. Levick, *Roman Colonies in Southern Asia Minor*, Oxford 1967, s. 226; Mitchell, *age*, s. 164.

⁶⁵ Malikane görevlilerinden olan *brabetaının* görevleri ve bu konuda literatür için bkz. W. M. Ramsay, “The Tekmoreian Guest-Friends: An Anti-Christian Society On the Imperial Estates at Pisidian Antioch”, *Studies in the History and Art of the Eastern Provinces of the Roman Empire (Edited by W. M. Ramsay)*, Aberdeen 1906, s. 312; Levick, *age*, s. 225.

⁶⁶ Sterrett, *WE*, s. 198 no. 325 (= MAMA VIII, s. 68 no. 385). Ayrıca bkz. L. Robert, *Hellenica XIII*, s. 105; Mitchell, *agm*, s. 1078; Mitchell, *age*, s. 151.

⁶⁷ MAMA VIII, s. 68 no. 386.

⁶⁸ Sterrett, *WE*, s. 216 no. 345 (= MAMA VIII, s. 70 no. 399).

⁶⁹ L. Robert, *Hellenica XIII*, s. 106-107.

gibi dışarıdan askeri güçlerle⁷⁰, diğer taraftan da *eirenarkesler*, *horophylaklar* ve *paraphylaklar* gibi bölgeden oluşturulmuş güçlerle sağlanmıştır.⁷¹

Bunlardan yolların güvenliğinden sorumlu olup ilk defa Augustus tarafından İtalya'da kullanılmış olan yol koruyucu görevinde olan *stationarii* atlı birlikleri⁷², Anadolu'da ise muhtemelen MS 1. yüzyılın başlarında Pisidia'da görev yapmışlardır.⁷³ İlk defa Augustus zamanında Pisidia'da kullanılmış olmaları elbette *Via Sebaste* ile ilgilidir. Augustus ile başlayan *Via Sebaste*'ye Kireli üzerinden ulaşımı sağlayan bağlantı MS 6 yılında Cornutus Aquila tarafından tamamlanmıştır.⁷⁴ Büyük olasılıkla bu askerler *Via Sebaste* boyunca devriye geziyorlar ve günümüz jandarmasına benzer bir yetki kullanıyorlardı.⁷⁵

Roma'nın yerel olarak stratejik çıkarlarını gözetmekle görevli *stationarii* atlı birliklerinin Ikonion'dan (Konya) Isauria'ya ulaşan yolları kontrol altında tuttukları bu güzergah üzerinde ele geçirilen yazıtlardan anlaşılmaktadır. Nitekim *Gorgoromeis Ülkesi*'nde Akkise⁷⁶'de ele geçmiş bir adak yazıtı⁷⁷ Petronius Faustinus adında bir *stationarius*un Gorgomeislilerin talih tanrıçası Fortuna'ya adakta bulunduğunu belgelemektedir. Aynı yerde ele geçen kırık bir yazıt⁷⁸ adı kayıp bir atlı *stationarius* tarafından tanrı Apollon'a adakta bulunduğunu göstermektedir. Kireli'nde bulunan bir lahit yazıtı⁷⁹ bu mezarın *stationarius* Iulius Marcus tarafından kendi karısı için yaptırıldığını göstermektedir. Vasada'da Zotikos isimli bir *stationarius*un diktiği yazıtlı bir adak taşı ele geçmiştir.⁸⁰ Bu adak yazıtında Zotikos'un aynı zamanda atlı bir tellal (*keryks hippeus*) olduğu görülmektedir. *Stationarius*un geçtiği bir diğer epigrafik belge de Artanada'da (Dülgerler) ele geçen ve Artanada meclisinin onurlandırma kararını taşıyan steldir.⁸¹ Onurlandırılan şahıs yüzbaşı rütbesindeki Iulius Valens isimli bir askerinin oğlu ve aynı zamanda *stationarius* olan G. Iulius Valens'tir.⁸² *Stationarii* atlı birliklerinin karargahlarının nerede olduğuna dair herhangi bir belge bugüne kadar elimize geçmemiştir. Ancak *stationarius*ları belgeleyen yazıtların Kireli, Vasada, Amblada, Artanada gibi yerlerden ele geçmiş olması söz konusu karargahın da bu yerleşimlerden birinde veya yakınında olması gerektiğini düşündürmektedir.⁸³ Bütün bunlar bu askeri görevlilerin kırsal alanlarda da yerleştirildiğini göstermektedir ki Ikonion'dan Isauria'ya giden yol üzerinde

⁷⁰ Homonadlara son veren Galatia valisi P. Sulpicius Quirinius, eyalete gelmiş olduğu tarihten kısa bir süre sonra Roma lejyonları ile birlikte bölgeden ayrılmış, bölgenin güvenliği koloniler ve *stationarii* denilen atlı karakol kuvvetlerine bırakılmıştır, bkz. Kaya, "Roma İmparatorluk Döneminde Beyşehir Çevresi", s. 369.

⁷¹ Bru, *age*, s. 181.

⁷² *Stationarii* birliklerinin çeşitleri, görevleri ve yetkileri konusunda bkz. Brélaz, *age*, s. 254-267; G. Ergin, Anadolu'da Roma Hakimiyeti Direniş ve Düzen, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, s. 437.

⁷³ Cass. Dio 55. 28.

⁷⁴ Cronin, *agm*, s. 108-109.

⁷⁵ Kaya, "Roma İmparatorluk Döneminde Beyşehir Çevresi", s. 369.

⁷⁶ Konya'nın 64 km güney-güneybatısında Suğla Gölü'nün (Trogitis) 4 km doğusunda yer alan Akkise (Akkilise) ve yazıtları için bkz. Sterrett, *WE*, s. 125-132 no. 209-266; Belke – Restle, *age*, s. 119.

⁷⁷ Hall, "The Gorgoromeis", s. 129-130 no. 1.

⁷⁸ Hall, "The Gorgoromeis", s. 130-131, no. 2.

⁷⁹ Sterrett, *EJ*, s. 184-185 no. 187 (= Cronin, *agm*, s. 106 no. 6; IGR III, s. 120 no. 242; s. 508 no. 1470; BE 1958, s. 322 no. 469; MAMA VIII, s. 61 no. 340). Ayrıca bkz. G. Laminger-Pascher, "Römische Soldaten in Isaurien", *Römische Geschichte, Altertumskunde und Epigraphik*, Arthur Betz için Armağan, E. Weber – G. Dobesch (ed.), Wien 1985, s. 391; Mitchell, *age*, s. 122.

⁸⁰ Swoboda – Keil – Knoll, *age*, s. 24 no. 34; Laminger-Pascher, *agm*, s. 391; Mitchell, *age*, s. 122.

⁸¹ Sterrett, *WE*, s. 53 no. 73; Laminger-Pascher, *agm*, s. 387-388; Feld, *age*, s. 107.

⁸² Artanada'dan Cornelius Montanos adında bir *stationarius* için bkz. Laminger-Pascher, *agm*, s. 388; Brélaz, *age*, s. 420.

⁸³ Mitchell, *age*, s. 77; Kaya, "Roma İmparatorluk Döneminde Beyşehir Gölü Çevresi", s. 369. L. Robert'e göre *procurator*ların ikametgahı Kireli'nde olup buradaki *procurator*, aynı zamanda *stationarius* olarak askeri bir görevi de icra ediyordu, bkz. Robert, *Hellenica* XIII, s. 84.

Artanada'dan başlayarak *Gorgoromeis Ülkesi*'nde çok sayıda *stationarius* askerlerine rastlanmaktadır. Bu bölge aynı zamanda imparatorluk malikanelerinin de bulunduğu sahalar. O halde burada *stationarii* askeri birliklerinin varlığı bu önemli yol ağı ile olduğu kadar imparatorluk malikaneleri ile de ilgili olmalıdır.⁸⁴ L. Robert, yukarıda sözü edilen Kireli yazıtı üstüne yapmış olduğu yorumda *stationarius*ların imparatorluk malikanesi ve *tractus Orondicus*'u gözetledikleri sonucuna varmıştır.⁸⁵

*Stationarius*ların dışında söz konusu arazi ve malikaneler gibi kırsal alanların güvenliğinden sorumlu yerel imkanlarla oluşturulmuş özel güvenlik kuvvetleri de mevcuttu. Bunlar arasında Principatus Dönemi'nden itibaren Anadolu'da geniş şekilde yayılmış olan kamu arazilerinin güvenliğinden ve gözetiminden sorumlu *paraphylaks*lar ve *eirenarkhes*ler başta gelmektedir.⁸⁶ Pisidia Antiokheia'sından ele geçmiş kırık bir yazıtta⁸⁷ Antiokheia kentinin ve Killanion Ovası'nın bir *paraphylaksı* geçmektedir. Amblada yakınlarında Kızılca mevkiinde ele geçmiş ve oldukça tahrip olmuş bir onurlandırma yazıtında⁸⁸ adı okunamayan bir şahsın kusursuz bir şekilde *eirenarkheslik* yaptığı okunabilmektedir. Yazıtın son satırından anlaşıldığına göre aynı şahıs *paraphylaks*lık görevi de yapmıştır. Vasada'da bulunmuş kırık bir onurlandırma yazıtında⁸⁹ onurlandırılan şahsın hazinedarlık, çarşı yöneticiliği ve başrahiplik gibi kent memuriyetlerinin yanı sıra *eirenarkheslik* de yaptığı kaydedilmektedir.

Arazi sınırlarının ve malikanelerin gözeticisi durumda olan görevliler ise Latince *saltuariusa* eşit olan *horophylaks*lardı.⁹⁰ *Killanion Ovası*'nda Karaağaç'tan kopya edilmiş muhtemelen Roma imparatorluk dönemine ait mezar yazıtı⁹¹ Attalos adında bir *horophylaks*ın varlığını göstermektedir.⁹² Bu görevlilere ait epigrafik belgelere bölgede geniş bir alanda rastlanmakta⁹³ ancak söz konusu görevlilerin Sultan Dağı çevresinde yoğunlaştığı görülmektedir. Burada antik Hadrianopolis kenti (Ilgın) yakınlarında Doğanhisar'dan ele geçmiş ve M.S. 3. yüzyıla tarihlendirilmiş bir yazıt⁹⁴ Aurelius Patrokles ve Doudas'ın *horophylaks* olan oğulları için yaptırılmış bir mezara aittir. Yazıtta *horophylaks*ın ismi Sousou olarak kaydedilmektedir.⁹⁵ Aynı zamanda bu yazıtta söz konusu *horophylaks*ın eşkiyalar tarafından öldürüldüğü de belirtilmektedir. Yazıt, *horophylaks*ların ne tür tehlikeleri göze alarak görev yaptıklarını göstermesi bakımından iyi bir örnek teşkil etmektedir. Yine yakın çevrede Kadınhanı'ndan kopyalanmış ve Manoas adında birisinin karısı Prokle için yaptırmış olduğu mezarın yazıtında⁹⁶ Manoas'tan sonra gelen kelime tam olarak okunamamakla birlikte okunabilen harflerden anlaşıldığı üzere burada *horophylaks* sözcüğü yazılı idi.⁹⁷ *Killanion Ovası* ve Pisidia Antiokheia'sı olmak üzere iki komşu ovada görev yapan çok sayıda

⁸⁴ Brélaz, *age*, s. 259; Mitchell, *age*, s. 90-91.

⁸⁵ Robert, *Hellenica XIII*, s. 79-80.

⁸⁶ *Paraphylakes* ve *eirenarkhes*ler hakkında detaylı bilgi için bkz. Brélaz, *age*, s. 90-156.

⁸⁷ SEG 31, 1201.

⁸⁸ Hall, "Notes and Inscriptions from Eastern Pisidia", s. 76 no. 20.

⁸⁹ Swoboda – Keil – Knoll, *age*, s. 26 no. 39.

⁹⁰ Robert, *Hellenica XIII*, s. 99-100. *Horophylaks*lar ve görevleri konusunda detaylı bilgi için bkz. Brélaz, *age*, s. 157-171.

⁹¹ MAMA VIII, s. 63 no. 354 (= I. Sultan Dağı, s. 100-101 no. 509).

⁹² Robert, *Hellenica XIII*, s. 100; Brélaz, *age*, s. 404 E5.

⁹³ Phrygia'nın güneybatısında Ormeleis ülkesi içerisinde yer alan Tefenni'de bir kaya üzerine kazınmış ve M.S. 297 yılının tarihlendirilen yazıtta Menelaos adında bir *horophylaks* belgelenmektedir, bkz. Sterrett, *EJ*, s. 97 no. 65.

⁹⁴ Sterrett, *EJ*, s. 166 no. 156 (= SEG 31, 1201; I. Sultan Dağı, s. 46 no. 230).

⁹⁵ Robert, *Hellenica XIII*, s. 99; Brélaz, *age*, s. 403.

⁹⁶ MAMA I, s. 66 no. 123.

⁹⁷ Robert, *Hellenica XIII*, s. 99; Brélaz, *age*, s. 403 E3.

horophylaksın belgelenmiş olması sahil kesimde oturan şehirli vatandaşların buradaki topraklarını *horophylaks*lar aracılığı ile kontrol ettikleri şeklinde yorumlanmaktadır.⁹⁸

Sonuç ve Değerlendirme

Beyşehir (*Karalis*) Gölü'nü çevreleyen sahalara Roma ilgisinin siyasal, sosyal, kültürel, dini ve ekonomik olmak üzere çok yönlü sebepleri vardır. Hellenistik Dönem'den itibaren sorunlu bir bölge olan bu sahalara Roma İmparatorluk Dönemi'nden itibaren yapılan yollar ve kurulan kolonilerle Romalılaştırılmaya çalışılmıştır. Antik edebi kaynaklar ve yazıtlar Beyşehir Gölü çevresinde demografik açıdan homojen bir yapının olmadığını göstermektedir. *Orondeis*, *Homonadeis* ve *Gorgoromeis* gibi antik bölge isimleri aynı zamanda etnik yapıdaki çeşitliliği de yansıtmaktadır. Ayrıca bölge yazıtlarından azımsanamayacak sayıda Thrak ve Pers isimleri de belgelenmiştir. Bölgenin farklı kültürlerden ve etnik kökenden insanlardan oluşan yapısıyla bağlantılı olarak farklı tanrılar da tapım görmüştür. Ayrıca bölgede imparatorluk kültürünün varlığı da doğrulanmıştır.

Zengin su kaynakları ve sahip olduğu verimli araziler Roma yönetimi için bölgeyi ekonomik anlamda cazip hale getirmiştir. Publius Servilius Vatia'nın MÖ 78-74 yılları arasında Torosların iç bölgelerine yapmış olduğu seferin ikinci aşamasında *Karalis* (Beyşehir Gölü) çevresindeki topraklar ele geçirilmiş ve *ager publicus* yapılmıştır. Augustus döneminden itibaren bu toprakların en azından bir bölümünün imparatorluk malikanesine dönüştürülmesinin bölgede kurulan kolonilerle de yakından ilişkisi olmalıdır. Koloni kentleri olan Neapolis ve Antiokheia'nın yakınlarında imparatorluk malikaneleri bulunmaktadır. O halde buradaki malikanelerin güvenliği koloniler tarafından sağlandığı gibi, bu kentlerin tarımsal anlamda ihtiyaçları da önemli ölçüde malikaneler tarafından karşılanmış olmalıdır. Roma kolonilerinin daha sıkı denetlenmesi ve tarımsal ihtiyaçlarının karşılanması buralarda organize bir tarımsal yapının oluşturulmasını da zorunlu kılmış olmalıdır. Ayrıca stratejik öneminden dolayı bu kırsal alanlardaki yolların ve malikanelerin koloniler yanında *stationarii* atlı birlikleri, *paraphylaks*lar, *eirenarkes*ler ve *horophylaks*lar gibi farklı güvenlik güçleri tarafından sıkı bir şekilde korunmuş olduğu epigrafik belgeler yoluyla doğrulanmıştır.

Kaynakça

Antik Edebi Kaynaklar

- CASS. DIO Dio's Roman History, With an English Translation, E. Cary (ed.), London 1955. (The Loeb Classical Library).
- CIC. *Leg. Agr.* De lege agraria. The Three Speeches on the Agrarian Law, çev. J. H. Freese, Harvard University Press, Cambridge (Mass.), 1930.
- LIV. Livius, History of Rome, çev. B.O. Foster, Harvard University Press, Cambridge (Mass.), 1919-1959.
- PLIN. Nat. Hist. Plinius, Naturalis Historia. K. F. T. Mayhoff (ed.), Pliny the Elder. Leipzig-Teubner 1906.
- POLYB. Polibios, Historiai. The Histories, with an English Translation, W. R. Paton (ed.), Cambridge, London 1922. (The Loeb Classical Library).
- PTOLEM. Claudius Ptolemaios, Geographia, K. F. A. Nobbe (ed.), Claudii Ptolemaei Geographia, Leipzig 1845.

⁹⁸ Bru, *age*, s. 171.

STRABON Strabon, Antik Anadolu Coğrafyası, Geographika XII-XIV, İstanbul 2000.

Modern Literatür ve Kısaltmalar

AE L'année Épigraphique, Paris.

ANDERSON, J. G. C. (1898). "A Summer in Phrygia. II", *The Journal of Hellenic Studies* 18, 1898, s. 81-128 +340-344.

BE Bulletin Épigraphique.

BEAN, G. E. – MITFORD, T. B. (1970). *Journeys in Rough Cilicia 1964–1968*. Österreichische Akademie der Wissenschaften Phil.-hist. Kl., Denkschriften 102, Ergänzungsbände zu den Tituli Asiae Minoris 3. Vienna.

BELKE, K. – RESTLE, M. (1984). *Galatien und Lykaonien, Tabula Imperii Byzantini 4*, (Denkschriften ÖAW, phil.-hist. Kl. 172), Wien.

BOULVERT, G. (1974). *Domestique et Fonctionnaire Sous Le Haut-Empire Roman, La Condition De L'Affranchi Et De L'esclave Du Prince, Centre De Recherches D'Histoire Ancienne Volume 9*, Paris.

BRÉLAZ, C. (2005). *La sécurité publique en Asie Mineure sous le Pirincipat (Ier-IIIème s. ap. J.- C.) Institutions municipales et institutions impériales dans l'Orient romain*, Basel: Schwabe.

BROUGHTON, T. R. S. (1934). "Roman Landholding in Asia Minor", *Transactions and Proceedings of the American Philological Association* 65, s. 207-239.

BRU H. (2016). "Le culte impérial dans l'Orient romain: mythes, rites et structures", *Kaiserkult in den Provinzen des Römischen Reiches: Organisation, Kommunikation und Repräsentation*, A. Kolb, M. Vitale (eds.), Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH.

BRU, H. (2017). *La Phrygie Parorée et la Pisidie septentrionale aux époques hellénistique et romaine: Géographie historique et sociologie culturelle*, Brill.

CALDER, W. M. (1911). "Corpus Inscriptionum Neo-Phrygiarum", *Journal of Hellenic Studies* 31, s. 161-215.

CALDER, W. M. (1932). "Inscriptions of Southern Galatia", *American Journal of Archaeology* 36, s. 452-463.

CIL Corpus Inscriptionum Latinarum.

CMRDM IN. E. Lane, *Corpus Monumentorum Religionis Dei Menis 1. Études préliminaires aux religions orientales dans l'Empire romain* 19, Leiden 1971.

COHEN, G. M. (1995). *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and Asia Minor*, Oxford: University of California Press.

CRONIN, H. S. (1902). "First Report of Journey in Pisidia, Lykaonia, and Pamphylia", *Journal of Hellenistic Studies* 22, 1902, s. 94-125.

ERGİN, G. (2013). *Anadolu'da Roma Hakimiyeti Direniş ve Düzen*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- FELD, K. (2005). *Barbarische Bürger: Die Isaurier und das Römische Reich*. Berlin - New-York.
- GREENHALGH, J. (1987). *Roman Pisidia – a study of development and change*, a thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy. Department of Archaeology University of Newcastle upon Tyne, October 1987.
- HALL, A.S. (1959). “The Site of Misthia”, *Anatolian Studies* 9, s. 119-124.
- HALL, A.S. (1968). “Notes and Inscriptions from Eastern Pisidia”, *Anatolian Studies* 18, s. 57-92.
- HALL, A. S. (1971). “The Gorgoromeis”, *Anatolian Studies* 21, s. 125-166.
- IGR Inscripciones Graecae ad Res Romanas Pertinentes.
- ILS Inscriptionum Latinarum Selectarum.
- I. SULTAN DAĞIL. *Jonnes, The Inscriptions of the Sultan Dağı I, Inschriften Griechischer Städte Aus Kleinasien* 62, Bonn 2002.
- JONES, A. H. M. (1971). *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford.
- KAYA, M. A. (2006). “Roma İmparatorluk Döneminde Beyşehir Gölü Çevresi”, *I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu*, Beyşehir, s. 365-370.
- KAYA, M. A. (2007). “Cillanicus Tractus: A Re-Interpretation of its Location”, *Arkeoloji ve Sanat* 124, s. 45-50.
- KURT, M. (2014). “Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Sarayönü ve Çevresi”, *Tarih, Kültür, Sanat, Turizm ve Tarım Açısından Uluslararası Sarayönü Sempozyumu (24-26 Ekim 2014) Bildiri Kitabı*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Konya, s. 27-44.
- LABARRE, G. – ÖZSAİT, M. – ÖZSAİT, N. (2007). “Sites et inscriptions de la plaine cillanienne”, *Anatolia Antiqua* 15, s. 113-146.
- LAMINGER-PASCHER, G. (1985). “Römische Soldaten in Isaurien”, *Römische Geschichte, Altertumskunde und Epigraphik. Artur Betz için Armağan, E. Weber – G. Dobesch (ed.)*, Wien, s. 381–392.
- LEVICK, B. (1967)., *Roman Colonies in Southern Asia Minor*, Oxford.
- MAGIE, D. (1950). *Roman Rule In Asia Minor To The End Of The Third Century After Christ*, I-II, New Jersey.
- MALAY, H. (2004). “A Copy of the Letter of Antiochos III to Zeuxis (209 B.C.)”, *Ad fontes! Festschrift für Gerhard Dobesch, H. Heftner and K. Tomaschitz (eds.)*, Vienna, s. 407-413.
- MAMA Monumenta Asiae Minoris Antiquae.
- MITCHELL, S. (1980). “Population and the Land in Roman Galatia”, *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II.7.2, s. 1053-1081.
- MITCHELL, S. (1993). *Anatolia, Land, Men, And Gods In Asia Minor, Volume I: The Celts And The Impact Of Roman Rule*, Oxford 1993.

- ORMEROD, H. A. (1922). "The campaigns of Servilius Isauricus against the Pirates", *Journal of Roman Studies* 12, s. 35-56.
- PARIS, P. – RADET, G. A. (1886). "Inscriptions de Pisidie, de Lycaonie et d'Isaurie", *Bulletin de correspondance hellénique* 10, s. 500-514.
- RAMSAY, W. M. (1883). "The Cities and Bishoprics of Phrygia", *The Journal of Hellenic Studies* 4, s. 370-436.
- RAMSAY, W. M. (1890). *The Historical Geography of Asia Minor* (Royal Geographical Society, Supplementary Papers IV), London.
- RAMSAY, W. M. (1902-1903). "Pisidia and the Lycaonian Frontier", *Annual of the British School at Athens* 9, s. 243-273.
- RAMSAY, W. M. (1906). "The Tekmoreian Guest-Friends: An Anti-Christian Society On The Imperial Estates at Pisidian Antioch", *Studies in the History and Art of the Eastern Provinces of the Roman Empire* (Edited by W. M. Ramsay), Aberdeen, s. 305-377.
- RAMSAY, W. M. (1911-1912). "Sketches in the Religious Antiquities of Asia Minor", *Annual of the British School at Athens* 18, s. 37-79.
- RAMSAY, W. M. (1929). "Res Anatolicae: Oroanda: Ager Oroandicus: Tractus Oroandicus A. – C.", *Klio* 22, s. 375-383.
- RAMSAY, W. M. (1930). "Res Anatolicae: Ecce iterum Pisidia", *Klio* 23, s. 239-255.
- RE *Pauly-Wissowa-Kroll, Real Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft*, Stuttgart.
- ROBERT, L. (1962). *Villes d'Asie Mineure, études de géographie ancienne*, Paris.
- ROBERT, L. (1963). *Noms Indigènes dans L'Asie-Mineure Gréco-Romaine* (Bibliothèque archéologique et historique de l'Institut français d'archéologie d'Istanbul XIII), Paris.
- ROBERT, L. (1965). *Hellenica Recueil D'Épigraphie De Numismatique et D'Antiquités Grecques*, Paris.
- RUGE, W. (1939). "Oroandis", *RE* XVIII/1, s. 1130-1131
- SEG *Supplementum Epigraphicum Graecum*.
- STERRETT, J. R. S. (1888). *The Wolfe Expedition to Asia Minor. Papers of the American School at Athens III*, Boston.
- STERRETT, J. R. S. (1888). *An Epigraphical Journey in Asia Minor, Papers of the American School of Classical Studies at Athens II*, Boston.
- SWOBODA, H. – KEIL, J. – KNOLL, F. (1935). *Denkmäler aus Lykaonien, Pamphylien, und Isaurien*. Deutsche Gesellschaft der Wissenschaften und Künste für die Tschechoslowakische Republik in Prag, Brünn–Prag–Leipzig–Wien.
- SYME, R. (1986). "Isaura and Isauria. Some Problems", *Sociétés urbaines, sociétés rurales dans l'Asie Mineure et la Syrie hellénistiques et romaines* (Actes du

colloque organisé à Strasbourg [novembre 1985]), E. Frézouls (ed.), Strasbourg, s. 131-147.

SYME, R. (1995). *Anatolica Studies in Strabo*, (ed.) A. Birley, Oxford.

137

Volume 9
Issue 4
November
2017